

Folder Persoonlijkheidsstoornis

Hoe ontstaat een persoonlijkheidsstoornis? Het antwoord op deze vraag is niet eenvoudig te geven. Er zijn talloze boeken over geschreven, en er zal nog tientallen jaren onderzoek naar gedaan worden. Hier worden een paar zaken aangestipt:

De oorzaak bestaat niet. Steeds is sprake van een ingewikkeld samenspel van factoren. Daarbij wordt vaak het volgende onderscheid gemaakt:

1. biologische factoren: mensen verschillen in aanleg, in temperament. De een wordt sneller angstig, de ander eerder somber. De een is erg gesloten, de ander juist extravert. Ons temperament krijgen we bij de geboorte mee. Ook kun je denken aan aanleg voor psychiatrische symptomen als depressie, ADHD, verslaving.

2. psychologische factoren: welke ervaringen doet iemand op, hoe werken deze door in iemands beleving van zichzelf en zijn omgeving, hoe is er door belangrijke anderen omgegaan met zijn 'eigenaardigheden' of temperament, en hoe heeft de persoon in kwestie daar weer op gereageerd?

3. sociale factoren: bijvoorbeeld: sociaal-culturele omstandigheden, de inbedding van het gezin in de omgeving, de levensstandaard, gevolgen van emigratie en verschuivingen op de sociale ladder. Persoonlijkheidsstoornissen worden soms wel 'ontwikkelingsstoornissen' genoemd. Hiermee wordt uitgedrukt dat in iemands ontwikkeling van jong kind tot volwassene reeds problemen aanwijsbaar zijn. Soms houden deze verband met duidelijke trauma's als vroege verlatingen of seksueel misbruik. Ook kunnen er moeilijke gezinsomstandigheden zijn die hebben geleid tot onvoldoende veiligheid, aandacht, begrenzing of begeleiding. Het gebeurt ook wel dat zulke duidelijk aanwijsbare redenen ontbreken, en dat mensen toch een sterke onvrede met zichzelf en/of anderen hebben. Bij nader onderzoek blijkt dan bijvoorbeeld dat iemand zich zo sterk aan zijn omgeving heeft aangepast, dat hij vervreemd is geraakt van de eigen behoeften en gevoelens. Met als negatieve gevolgen: een negatief gevoel over zichzelf, depressiviteit, moeite met intieme relaties, eenzaamheidsgevoelens en/of zich gemakkelijk buitengesloten voelen.

Voor de behandeling van persoonlijkheidsstoornissen is de (moeilijke) vraag naar de oorzaken niet van doorslaggevend belang. Belangrijker is duidelijkheid te krijgen over de factoren die in het hier-en-nu de problemen in stand houden. Dat kunnen omstandigheden zijn, maar ook automatische reactiewijzen.

Wat is een persoonlijkheidsstoornis?

We spreken van een persoonlijkheidsstoornis wanneer bij een persoon sprake is van een duurzaam en star patroon van disfunctionele denk-, belevings- en

gedrag patronen die tot uitdrukking komen in een groot aantal persoonlijke en sociale situaties en die duidelijk afwijken van de verwachtingen binnen de (sub)cultuur van de betrokkene. Dit duurzame, inflexibele patroon leidt tot omvangrijke beperkingen in het persoonlijke en sociale functioneren.

De persoon in kwestie voelt vaak niet meer de vrijheid om flexibel te reageren op de eisen van alledag. Het denken en waarnemen kunnen daarbij sterk gekleurd zijn. Zo kunnen vervormingen ontstaan in de wijze waarop iemand kijkt naar zichzelf en zijn omgeving. De beleving en uiting van gevoelens kunnen eveneens verstoord zijn, zoals bijvoorbeeld bij sterk wisselende of te intense emoties. Vaak gaan zulke verstoringen samen met terugkerende moeilijkheden in de beheersing van de eigen impulsen. Alle mensen met persoonlijkheidsstoornissen ervaren moeilijkheden in contact met anderen en lopen vaak vast op verschillende terreinen van hun leven.

De hulpvraag van mensen met een persoonlijkheidsstoornis kan van zeer diverse aard zijn. Vaak komen persoonlijkheidsstoornissen en andere symptomen zoals bijvoorbeeld een angststoornis, depressie, dwang, psychotische stoornis of verslaving gelijktijdig voor.

Aard en ernst van de persoonlijkheidsstoornis kunnen sterk verschillen. Zo kan een antisociale persoonlijkheidsstoornis de oorzaak vormen van ernstig crimineel gedrag. Maar iemand met een ontwijkende persoonlijkheidsstoornis kan zijn angsten soms zo goed verbergen dat hij ogenschijnlijk 'normaal' functioneert. Mede daarom heeft de hulpvraag in eerste instantie vaak niet zozeer betrekking op de aanwezigheid van de persoonlijkheidsstoornis, maar staan klachten voorkomend uit de symptomen op de voorgrond. In veel gevallen kan een persoonlijkheidsstoornis beschouwd worden als een onderliggende stoornis die het optreden van andere symptomen mede veroorzaakt.

Of sprake is van een persoonlijkheidsstoornis kan men pas zeggen na een grondig diagnostisch onderzoek door een psychiater, psycholoog of psychotherapeut.